

Računovodstvo financijske imovine raspoložive za prodaju

U članku autorica obrazlaže računovodstveno praćenje financijske imovine raspoložive za prodaju sukladno odredbama HSFI-a i MSFI-a. Također, pojašnjava kada financijsku imovinu klasificirati upravo u kategoriju raspoloživo za prodaju te kakvi su financijski i porezni efekti takvog vrednovanja.

Financijska imovina raspoloživa za prodaju jedna je od četiri kategorije financijske imovine u koje ista može biti klasificirana. Sam naziv „raspoloživa za prodaju“ nije sasvim jasan i može biti zbunjujući, no on zapravo predstavlja bilo koju vrstu financijske imovine koju je moguće prodati neovisno o tome da li je poduzetnik namjerava prodati ili ne, a prethodno nije klasificirana u neku drugu kategoriju financijske imovine. Naime, to je suština definicija **financijske imovine raspoložive za prodaju** koje nam donose računovodstveni standardi i koje glase:

- ⇒ Financijska imovina raspoloživa za prodaju je ona financijska imovina koja nije klasificirana kao (a) zajmovi i potraživanja, (b) ulaganja koja se drže do dospijeca ili (c) financijska imovina čija se promjena fer vrijednosti priznaje u računu dobiti ili gubitka (HSFI 12, toč. 18.);
- ⇒ Financijska imovina raspoloživa za prodaju je ona nederivativna financijska imovina koja se definira kao raspoloživa za prodaju ili nije klasificirana kao (a) zajmovi i potraživanja, (b) ulaganja koja se drže do dospijeca ili (c) financijska imovina koja se vodi po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak (MRS 39, toč.9.).

Kao što možemo primijetiti, nema

suštinske razlike u definicijama. Također, u nastavku ćemo prikazati kako u računovodstvu financijske imovine raspoložive za prodaju prema HSFI-ima odnosno MSFI-ima nema razlika. Računovodstveni postupci i knjiženja zapravo se ne razlikuju, stoga su postupci vrednovanja i knjiženja koje ćemo ovdje iznijeti primjenjivi za sve poduzetnike.

1. Početno mjerenje financijske imovine raspoložive za prodaju

Financijska imovina raspoloživa za prodaju početno se mjeri **po fer vrijednosti uvećanoj za transakcijske troškove**, tj. po trošku stjecanja (HSFI 9, toč. 19. i MRS 39, toč. 43.).

Transakcijski troškovi su troškovi koji se izravno pripisuju kupnji, izdavanju ili prodaji financijske imovine. Primjer takvih troškova je naknada plaćena brokeru prilikom izvršenja transakcije odnosno naknada platnog prometa plaćena banci prilikom podmirenja troškova namire transakcije i oni se izravno uključuju u trošak stjecanja (trošak nabave) financijske imovine raspoložive za prodaju.

PROČITAJTE VIŠE...

42

K. Toth: Učinci promjene tečajeva stranih valuta pri vrednovanju financijske imovine, FIP 5/10

K. Toth: Financijski instrumenti – priznavanje i mjerenje, FIP 5/09

👉 Primjer 1. Kupnja dionica i početno priznavanje

Poduzetnik je posredstvom investicijskog društva (brokera) kupio 100 kom. dionica društva AB d.d. po cijeni od 500,00 kn po dionici. Naknada brokeru je 1.000,00 kn. Ukupna svota od 51.000,00 kn plaćena je sa žiro računa poduzetnika. Poduzetnik je odlučio držati dionice radi ostvarenja dugoročnih poslovnih ciljeva, a ne samo radi potencijalne zarade od trgovanja dionicama.

Knjiženje:

0420 - Dionice u nepovezanim poduzetnicima		1000 - Žiro račun	
(1)	51.000,00	(So) X	51.000,00 (1)

2. Naknadno mjerenje financijske imovine raspoložive za prodaju

Na svaki sljedeći datum bilance, poduzetnik treba ulaganja koje ima u obliku financijske imovine raspoložive za prodaju ponovo procijeniti (revalorizirati) **po fer vrijednosti** bez umanjenja za eventualne transakcijske troškove. Dobitak ili gubitak ostvaren kao razlika između fer vrijednosti i dotadašnje knjigovodstvene vrijednosti priznaje se kao **revalorizacijska rezerva** u sklopu ostale sveobuhvatne dobiti¹ odnosno kapitala², izuzev gubitka od umanjenja vrijednosti i tečajnih razlika koji se priznaju u rezultatu razdoblja. Tako kumulirani dobiti i gubici priznavat će se u revalorizacijske rezerve do prestanka priznavanja, npr. prodajom, kada će se reklasificirati iz revalorizacijskih rezervi u dobitak ili gubitak razdoblja.

Prema tome, efekti naknadnog mjerenja financijske imovine raspoložive za prodaju priznaju se u sklopu ostale sveobuhvatne dobiti odnosno kapitala, točnije u revalorizacijskim rezervama, što je u skladu s HSFI-ima i MSFI-ima. To znači da kada poduzetnik posjeduje dionice nekog društva koje je prilikom kupnje razvrstao u kategoriju financijske imovine raspoložive za prodaju i kojima se na datum bilance *povećala fer vrijednost*, knjiženje će provesti kao vrijednosno usklađenje (dugovno) i povećanje revalorizacijskih rezervi (potražno). S druge strane, ako dođe do *smanjenja fer vrijednosti*, knjiženje će se provesti kroz vrijednosno usklađenje (potražno) i smanjenje revalorizacijskih

¹ toč. 55.(b) MRS-a 39

² toč. 9.22. HSFI-a 9 i toč. 12.36. HSFI-a 12

rezervi (dugovno). Revalorizacijska rezerva se također usklađuje za učinke odgođenog poreza na dobit u skladu s MRS-om 12 i HSFI-om 12.

Ukoliko poduzetnik u svojoj bilanci ima financijsku imovinu čija **cijena ne kotira na aktivnom tržištu i čija se fer vrijednost ne može pouzdano utvrditi**, takva financijska imovina će obavezno biti klasificirana u kategoriju financijske imovine raspoložive za prodaju te će se naknadno mjeriti **po trošku stjecanja**.

👉 Primjer 2. Knjiženje povećanja vrijednosti financijske imovine raspoložive za prodaju

Nabavna vrijednost za 100 kom. dionica društva AB d.d. iznosi 51.000,00 kn. Na datum bilance, dionice se revaloriziraju do fer vrijednosti od 600,00 kn po dionici. Trenutna stopa poreza na dobit je 20%.

Knjiženje:

0420 - Dionice u nepovezanim poduzetnicima		9351 - Revalorizacijske rezerve financijske imovine	
(So)	51.000,00		7.200,00 (1)
049 - Vrijednosno usklađenje dionica		978 - Odgođena porezna obveza	
(1)	9.000,00		1.800,00 (1)

👉 Primjer 3. Knjiženje smanjena fer vrijednosti financijske imovine raspoložive za prodaju

Nabavna vrijednost za 100 kom. dionica društva AB d.d. iznosi 51.000,00 kn. Na datum bilance, dionice se revaloriziraju po novoj fer vrijednosti od 450,00 kn po dionici. Pad vrijednosti dionice smatra se privremenim i nadoknadivim. Trenutna stopa poreza na dobit je 20%.

Knjiženje:

0420 - Dionice u nepovezanim poduzetnicima		9351 - Revalorizacijske rezerve financijske imovine	
(So)	51.000,00	(1)	4.800,00
049 - Vrijednosno usklađenje dionica		057 - Odgođena porezna obveza	
	6.000,00 (1)	(1)	1.200,00

3. Prestanak priznavanja financijske imovine raspoložive za prodaju

Poduzetnik prestaje priznavati financijske instrumente (u cijelosti ili djelomično) kada prava na primitke gotovinskih tokova od financijskog instrumen-

ta isteknu ili kada izgubi kontrolu nad ugovornim pravima nad tom financijskom imovinom. Navedeno se događa kada poduzetnik suštinski prenese sve rizike i koristi od vlasništva na drugi poslovni subjekt ili kada su prava ostvarena, dospjela ili predana.

U slučaju prodaje financijske imovine raspoložive za prodaju ili drugog načina prestanka priznavanja, u dobit ili gubitak razdoblja će se priznati razlika između prodajne naknade i knjigovodstvene vrijednosti (HSFI 15, toč.63.).

Prema toč. 26. MRS-a 39, prilikom prestanka priznavanja financijske imovine u cijelosti, razlika između:

- a) knjigovodstvene vrijednosti i
- b) zbroja primljene naknade (uključujući svu stečenu novu imovinu umanjenu za sve preuzete nove obveze) i svih kumulativnih dobitaka ili gubitaka koji se priznaju direktno u kapitalu, priznat će se u dobit ili gubitak.

➤ Primjer 4. Prodaja financijske imovine raspoložive za prodaju kada je primljena naknada veća od knjigovodstvene vrijednosti

Poduzetnik u svojoj bilanci ima iskazana ulaganja u dionice društva AB d.d. čija nabavna vrijednost za 100 kom. dionica iznosi 51.000,00 kn, pozitivno vrijednosno usklađenje 9.000,00 kn, dok saldo revalorizacijskih rezervi iznosi 7.200,00 kn, a odgođeni porez na dobit 1.800,00 kn.

Poduzetnik je putem investicijskog društva (broke- ra) izvršio prodaju 50 kom. dionica društva AB d.d. po cijeni od 700,00 kn po dionici. Provizija brokeru iznosi 3.000,00 kn.

Knjiženje:

0420 - Dionice u nepovezanim poduzetnicima (So) 51.000,00 25.500,00(1)	9351 - Revalorizacijske rezerve financijske imovine (2) 3.600,00 7.200,00 (So)
049 - Vrijednosno usklađenje dionica (So) 9.000,00 4.500,00 (1)	978 - Odgođena porezna obveza (2) 900,00 1.800,00 (So)
7670 - Prihodi (dobici) od prodaje dionica 2.000,00 (1) 4.500,00 (2)	1207 - Potraživanja za prodanu financijsku imovinu (1) 32.000,00

Potraživanje za prodane dionice = 50 kom. x 700,00 kn = 35.000,00 kn – 3.000,00 kn = 32.000,00 kn.

Dobici od prodaje dionica predstavljaju razliku između potraživanja za prodajnu naknadu i zbroja umanjena knjigovodstvene vrijednosti (iskazane na kontima troška nabave i ispravka vrijednosti) = 32.000,00 – 25.500,00 – 4.500,00 = 2.000,00, te revalorizacijske rezerve i pripadajućeg odgođenog poreza = 3.600,00 + 900,00 = 4.500,00 kn. Ukupno dobiti od prodaje dionica = 2.000,00 + 4.500,00 = 6.500,00 kn.

➤ Primjer 5. Prodaja financijske imovine raspoložive za prodaju kada je primljena naknada manja od knjigovodstvene vrijednosti

Poduzetnik u svojoj bilanci ima iskazana ulaganja u dionice društva AB d.d. čija nabavna vrijednost za 100 kom. dionica iznosi 51.000,00 kn, negativno vrijednosno usklađenje 6.000,00 kn, dok saldo revalorizacijskih rezervi iznosi 4.800,00 kn, a odgođeni porez na dobit 1.200,00 kn.

Poduzetnik je putem investicijskog društva (broke- ra) izvršio prodaju 50 kom. dionica društva AB d.d. po cijeni od 400,00 kn po dionici. Provizija brokeru iznosi 2.000,00 kn. Sredstva su doznačena na žiro račun poduzetnika.

Knjiženje:

0420 - Dionice u nepovezanim poduzetnicima (So) 51.000,00 25.000,00 (1)	9351 - Revalorizacijske rezerve financijske imovine (So) 4.800,00 2.400,00 (2)
049 - Vrijednosno usklađenje dionica (1) 3.000,00 6.000,00 (So)	057 - Odgođena porezna imovina (So) 1.200,00 600,00 (2)
7170 - Rashodi (gubici) od prodaje dionica (1) 4.500,00 (2) 3.000,00	1207 - Potraživanja za prodanu financijsku imovinu (1) 18.000,00 18.000,00 (2)
1000 - Žiro račun (3) 18.000,00	

Potraživanje za prodane dionice = 50 kom. x 400,00 kn = 20.000,00 kn – 2.000,00 kn = 18.000,00 kn.

Gubitak od prodaje dionica predstavlja razliku između potraživanja za prodajnu naknadu i zbroja umanjena knjigovodstvene vrijednosti (iskazane na kontima troška nabave i ispravka vrijednosti) = 18.000,00 – 25.500,00 + 3.000,00 = 4.500,00 kn, te revalorizacijske rezerve i pripadajućeg odgođenog poreza = 2.400,00 + 600,00 = 3.000,00 kn. Ukupno gubitak od prodaje dio-

nica = 4.500,00 + 3.000,00 = 7.500,00 kn.

4. Umanjenje financijske imovine raspoložive za prodaju

Poduzetnik na svaki datum bilance treba procijeniti postoji li objektivan dokaz o umanjenju vrijednosti financijske imovine.

Prema toč. 59. MRS-a 39, **objektivan dokaz** da je vrijednost financijske imovine ili grupe imovine umanjena uključuje vidljive informacije koje imatelj imovine primjećuje vezano uz sljedeće nastale događaje povezane s gubitkom:

- a) značajne financijske teškoće izdavatelja ili dužnika,
- b) nepoštivanje ugovora, poput nepodmirenja obveza ili zakašnjenja plaćanja kamate ili glavnice,
- c) odobrenje koncesije primatelju od strane davatelja zbog ekonomskih i poslovnih razloga koji se odnose na financijske teškoće primatelja, koje davatelj inače ne bi razmatrao,
- d) zbog nastanka mogućnosti da će dužnik pokrenuti stečajni postupak ili postupak druge financijske reorganizacije,
- e) nestanak aktivnog tržišta za tu financijsku imovinu zbog financijskih teškoća, ili
- f) vidljivih podataka koji ukazuju na postojanje smanjenja procijenjenih budućih novčanih tokova od grupe financijske imovine od njezinog početnog priznavanja, koji se mogu izmjeriti, iako se smanjenje ne može identificirati za pojedinu financijsku imovinu unutar grupe, uključujući:
 - i. negativne promjene platežnog statusa posuđivača unutar grupe (npr. povećan broj zakašnjelih plaćanja ili povećan broj posuđivača koji podmiruju svoje obveze kreditnom karticom, a koji su dostigli kreditni limit i plaćaju minimalni mjesečni iznos), ili
 - ii. nacionalne ili lokalne ekonomske uvjete koji su povezani s nepodmirenjem obveza vezanih za imovinu unutar grupe (npr. povećanje stope nezaposlenosti u zemljopisnom području posuđivača, smanjenje cijene nekretnina danih u zalog u relevantnom području, smanjenje cijena nafte za dane zajmove proizvođačima nafte, ili negativne promjene industrijskih uvjeta koji utječu na posuđivače unutar grupe).

Često je umanjenje vrijednosti uzrokovano zajedničkim učinkom više događaja.

☞ Umanjenje imovine se vrši samo na temelju objektivnih dokaza o umanjenju vrijednosti koji su proizašli iz jednog ili više nastalih događaja, dok se gubici čiji se nastanak očekuje kao rezultat budućih događaja ne priznaju, bez obzira na njihovu izvjesnost.

Nestanak aktivnog tržišta jer se financijskim instrumentima poduzetnika više ne trguje javno nije dokaz o umanjenju vrijednosti. Pad kreditnog rejtinga poduzetnika nije, sam po sebi, dokaz o umanjenju vrijednosti, iako može biti dokaz umanjenja vrijednosti ako se razmatra zajedno s ostalim raspoloživim informacijama. Smanjenje fer vrijednosti financijske imovine ispod iznosa njezinog troška stjecanja ili amortiziranog troška ne dokazuje neophodno umanjenje vrijednosti (na primjer, smanjenje fer vrijednosti ulaganja u dužnički instrument nastalo zbog povećanja nerizične kamatne stope).

Međutim, objektivan dokaz o umanjenju vrijednosti određenog ulaganja u vlasnički instrument uključuje informacije o značajnim promjenama s negativnim utjecajem na tehnološke, tržišne, ekonomske ili zakonske okolnosti poslovanja izdavatelja i ukazuje da se cijena ulaganja u vlasničke instrumente ne može nadoknaditi. **Značajno ili produljeno smanjenje fer vrijednosti ulaganja** u vlasničke instrumente ispod njihove cijene također predstavlja objektivan dokaz umanjenja vrijednosti.

Prema toč. 9.28. HSFI-a 9, dokazi o umanjenju vrijednosti financijske imovine (pojedinačno ili grupno) su primjerice sljedeće okolnosti:

- a) nepoštivanje ugovora u smislu kašnjenja s otplatom duga ili plaćanjem kamata,
- b) vjerojatno pokretanje stečaja ili započinjanje financijske reorganizacije,
- c) nestanak aktivnog tržišta za financijsku imovinu zbog financijskih poteškoća izdavatelja,
- d) značajne financijske poteškoće izdavatelja ili dužnika
- e) značajne promjene s negativnim učinkom koje su nastale u tehnološkom, ekonomskom ili pravnom okruženju u kojem posluje izdavatelj financijskog instrumenta.

Mišljenja smo kako HSFI navodi samo primjere najčešćih slučajeva te ne znači da poduzetnik ne može primijeniti odredbe MRS-a 39 prilikom utvrđivanja objektivnih dokaza o umanjenju vrijednosti financijske imovine kako bi što realnije iskazao vrijednost financijske imovine na datum bilance.

Ako je smanjenje fer vrijednosti financijske imovine raspoložive za prodaju priznato direktno u ostaloj sveobuhvatnoj dobiti (revalorizacijskim rezervama), a postoji objektivan dokaz o umanjenju vrijednosti imovine, **kumulativni gubitak koji je priznat uklanja se iz glavnice i priznaje kroz dobit ili gubitak**, čak i ako se financijska imovina nije prestala priznavati. Iznos kumulativnog gubitka predstavlja razliku između troška stjecanja (umanjenog za otplatu iznosa glavnice duga i amortizacije) i sadašnje fer vrijednosti, umanjeno za sve gubitke od umanjenja vrijednosti te financijske imovine koja je prethodno priznata u računu dobiti i gubitka.

Ako u sljedećem razdoblju **fer vrijednost financijske imovine raspoložive za prodaju poraste** i povećanje se može objektivno povezati s događajem nastalim nakon priznavanja gubitka od umanjenja vrijednosti u računu dobiti i gubitka:

- a) gubici od umanjenja vrijednosti priznati u računu dobiti i gubitka od ulaganja u vlasnički instrument neće se ispraviti u računu dobiti i gubitka kao prihod, već će se priznati kao revalorizacijske rezerve;
- b) gubici od umanjenja vrijednosti priznati u računu dobiti i gubitka od ulaganja u dužnički instrument će se ispraviti, a ispravljeni iznos će se priznati u računu dobiti i gubitka.

➤ Dugotrajno i značajno smanjenje fer vrijednosti vlasničkih instrumenata

Uzevši u obzir trenutnu situaciju na tržištu kapitala, potrebno je dodatnu pozornost posvetiti vrednovanju vlasničkih instrumenata. Naime, kao što smo već naveli, u slučaju vidljivih podataka koji ukazuju na postojanje smanjenja procijenjenih budućih novčanih tokova financijske imovine što se može primijetiti između ostalog i kroz dugotrajno i značajno smanjenje fer vrijednosti vlasničkih instrumenata, takvim vlasničkim instrumentima potrebno je umanjiti vrijednost.

Pokušavajući primijeniti navedenu odredbu, u praksi se odmah nameću dva pitanja:

1. Koliki vremenski period se može smatrati dugotrajnim?
2. Koje postotno smanjenje fer vrijednosti se može smatrati značajnim?

Ni MRS 39 ni HSFI 9 ne daju nam odgovore na ta pitanja, što bi impliciralo da svaki poduzetnik, u skladu s dobrom praksom, treba sam u svojim računovodstvenim politikama ili kroz upute/odluke odrediti što smatra dugotrajnim i značajnim smanjenjem fer

vrijednosti vlasničkih instrumenata. Međutim, sigurno je za pretpostaviti da je značajno i dugotrajno smanjenje vrijednosti vlasničkog instrumenta ono kada je smanjenje fer vrijednosti ispod troška stjecanja toliko da više nije vjerojatno da će poduzetnik moći nadoknaditi svoje ulaganje.

Primjer jedne takve odredbe bi mogao biti sljedeći:

„Umanjenje vrijednosti financijske imovine priznaje se ako postoji objektivan dokaz o umanjenju vrijednosti budućih novčanih tokova koji proizlaze iz pojedine financijske imovine.

Objektivan dokaz o umanjenju vrijednosti određenog ulaganja u vlasnički instrument uključuje informacije o značajnim promjenama s negativnim utjecajem na tehnološke, tržišne, ekonomske ili zakonske okolnosti poslovanja izdavatelja i ukazuje da se cijena ulaganja u vlasničke instrumente ne može nadoknaditi. Značajno ili produljeno smanjenje fer vrijednosti ulaganja u vlasničke instrumente ispod njihove cijene također predstavlja objektivan dokaz umanjenja vrijednosti.

Novčani tokovi koji mogu proizaći iz ulaganja u vlasnički instrument su dividende i prodajna vrijednost samog vlasničkog instrumenta. Sadašnja vrijednost budućih novčanih tokova vlasničkog instrumenta iskazana je kroz trenutnu fer vrijednost na tržištu kapitala.

Kako bi utvrdili da li je smanjenje fer vrijednosti ispod troška stjecanja **značajno**, primijenit će se sljedeće referentne vrijednosti za odlučivanje:

- a) smanjenje fer vrijednosti ispod troška stjecanja je 30% - umanjenje se neće priznati;
- b) smanjenje fer vrijednosti je između 30% i 60% - priznavanje umanjenja vrijednosti ovisiti će o procjeni nadoknadivosti ulaganja. Procjena mora biti izvršena u pisanom obliku, a uključuje analizu financijskih izvještaja te analizu svih dostupnih informacija o izdavatelju vlasničkog instrumenta i okolnostima u kojima posluje;
- c) smanjenje fer vrijednosti je iznad 60% - umanjenje vrijednosti se priznaje osim u slučaju snažnih objektivnih dokaza koji upućuju da umanjenje nije opravdano.

Kako bi utvrdili da li je smanjenje fer vrijednosti ispod troška stjecanja **dugotrajno**, primijeniti će se sljedeće referentne vrijednosti za odlučivanje:

- a) fer vrijednost je manja od troška stjecanja u razdoblju od 9 mjeseci - umanjenje se neće priznati
- b) fer vrijednosti je manja od troška stjecanja u

razdoblju od 9 do 15 mjeseci - priznavanje umanjenja vrijednosti ovisit će o procjeni nadoknadivosti ulaganja. Procjena mora biti izvršena u pisanom obliku, a uključuje analizu financijskih izvještaja te analizu svih dostupnih informacija o izdavatelju vlasničkog instrumenta i okolnostima u kojima posluje.

- c) fer vrijednost je manja od troška stjecanja u razdoblju duljem od 15 mjeseci - umanjenje vrijednosti se priznaje osim u slučaju snažnih objektivnih dokaza koji upućuju da umanjenje nije opravdano.

Ako postoji objektivan dokaz o umanjenju vrijednosti vlasničkih instrumenata, vlasnički instrumenti klasificirani kao financijska imovina raspoloživa za prodaju i mjerena po fer vrijednosti kroz kapital, umanjiti će se kroz račun dobiti i gubitka na način da se kumulativni gubitak koji je priznat direktno u glavnici uklanja iz glavnice i priznaje u računu dobiti i gubitka. Iznos kumulativnog gubitka uklonjenog iz glavnice i priznatog u računu dobiti i gubitka predstavlja razliku između troška stjecanja i sadašnje fer vrijednosti, umanjeno za sve gubitke od umanjenja vrijednosti te financijske imovine koja je prethodno priznata u računu dobiti i gubitka.

Ako u sljedećem razdoblju fer vrijednost vlasničkog instrumenta poraste i povećanje se može objektivno povezati s događajem nastalim nakon priznavanja gubitka od umanjenja vrijednosti u računu dobiti i gubitka, gubici od umanjenja vrijednosti priznati u računu dobiti i gubitka od ulaganja u vlasnički instrument neće se ispraviti u računu dobiti i gubitka kao prihod, već će se priznati kao revalorizacijske rezerve. Ako se u sljedećem razdoblju fer vrijednost vlasničkog instrumenta dodatno smanji, priznat će se dodatno umanjenje vrijednosti kroz račun dobiti i gubitka.

👉 **Primjer 6. Umanjenje vrijednosti financijske imovine raspoložive za prodaju**

Poduzetnik ima ulaganje u dionice raspoložive za prodaju čiji trošak stjecanja iznosi 100.000,00 kn. Dionice kotiraju aktivno na burzi i revalorizacijska rezerva iz ranijih razdoblja je 50.000,00 kn (uključen odgođeni porez na dobit dobiven primjenom porezne stope od 20%).

- (1) Fer vrijednost ulaganja na datum bilance 31. prosinca 2010. iznosi 70.000,00 kn. Fer vrijednost ulaganja je manja od 100.000,00 kn u razdoblju od 10 mjeseci. Poduzetnik je, sukladno svojim računovodstvenim politikama, proveo analizu iz-

davatelja dionice i zaključio da postoji objektivan dokaz o umanjenju vrijednosti.

- (2) Na dan 31.12. 2011. fer vrijednost ulaganja iznosi 110.000,00 kn.

Knjiženje:

0420 - Dionice u nepovezanim poduzetnicima		9351 - Revalorizacijske rezerve financijske imovine	
(So) 100.000,00		(1) 40.000,00	40.000,00 (So)
			32.000,00 (2)
049 - Vrijednosno usklađenje dionica		978 - Odgođena porezna obveza	
(So) 50.000,00	80.000,00 (1)	(1) 10.000,00	10.000,00 (So)
(2) 40.000,00			8.000,00 (2)
720 - Nerealizirani gubici od smanjenja vrijednosti financijske imovine			
(1) 30.000,00			

Objašnjenje: S obzirom da je provedbom analize poduzetnik utvrdio da se navedeno smanjenje fer vrijednosti treba iskazati kao objektivan dokaz o umanjenju vrijednosti, poduzetnik će razliku između troška stjecanja i sadašnje fer vrijednosti iskazati kao rashod. Za navedeni rashod poduzetnik će na kraju godine morati povećati poreznu osnovicu s obzirom da su nerealizirani gubici od vrijednosnih usklađenja porezno nepriznate stavke. Povećanje fer vrijednosti u budućem razdoblju ne može se iskazati kao prihod, već se knjiži u sklopu ostale sveobuhvatne dobiti kroz revalorizacijske rezerve.

Dobro je podsjetiti se!

- ▶ Financijska imovina raspoloživa za prodaju početno se mjeri po trošku stjecanja;
- ▶ transakcijski troškovi kod ulaganja pripisuju se trošku nabave;

- ▶ na svaki sljedeći datum bilance takva imovina mjeri se po fer vrijednosti;
- ▶ na svaki datum bilance treba procijeniti postoji li objektivan dokaz o umanjenju vrijednosti financijske imovine;
- ▶ ako dokaz postoji, kumulativni gubitak do tada priznat u revalorizacijskim rezervama priznaje se u dobiti ili gubitku razdoblja, iako se financijska imovina nije prestala priznavati.

5. Kada i zašto financijsku imovinu razvrstati u kategoriju financijske imovine raspoložive za prodaju?

Pojedina ulaganja u financijsku imovinu mogu se razvrstati u jednu od četiri kategorije ovisno o vrsti ulaganja poduzetnika kao i o karakteristikama financijskog instrumenta te sukladno tome mjeriti na način prikazan u tablici u nastavku.

Tablica 1. Kategorije i mjerenje financijske imovine

Kategorija financijske imovine	Početno mjerenje	Naknadno mjerenje	Efekt naknadnog mjerenja
Financijska imovina po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	po fer vrijednosti (trošku stjecanja) *transakcijski troškovi terete rashode razdoblja	po fer vrijednosti	kroz račun dobiti i gubitka
Zajmovi i potraživanja	po fer vrijednosti (trošku stjecanja) uvećano za transakcijske troškove	po amortiziranom trošku primjenom metode efektivne kamatne stope	kroz račun dobiti i gubitka
Ulaganja koja se drže do dospelosti	po fer vrijednosti (trošku stjecanja) uvećano za transakcijske troškove	po amortiziranom trošku primjenom metode efektivne kamatne stope	kroz račun dobiti i gubitka
Financijska imovina raspoloživa za prodaju	po fer vrijednosti (trošku stjecanja) uvećano za transakcijske troškove	po fer vrijednosti	kroz kapital (ostalu sveobuhvatnu dobit)
* kamate, umanjenja zbog gubitaka, povećanje fer vrijednosti dužničkih instrumenata nakon umanjenja, tečajne razlike, dividende			kroz račun dobiti i gubitka
** vlasnički instrumenti čija cijena ne kotira na aktivnom tržištu i čija se fer vrijednost ne može pouzdano izmjeriti te s njima povezani derivati		po trošku stjecanja	nema

Ono po čemu se kategorija financijske imovine raspoložive za prodaju ističe je naknadno vrednovanje prilikom kojeg se efekti fer vrijednosti ne iskazuju kroz rezultat razdoblja (prihode odnosno rashode), već kroz ostalu sveobuhvatnu dobit, točnije revalorizacijske rezerve.

Ključno pitanje je: *Kakve financijske koristi rezultiraju iz takvog načina vrednovanja?*

Najznačajnija prednost je što se smanjuje rizik od utjecaja na rezultat razdoblja. Primjerice, ako pogledamo dionicu koja kotira na aktivnom tržištu i znamo da je to financijski instrument visokog rizika čija promjena fer vrijednosti ovisi o mnogo čimbenika, od onih koji se odnose na trenutno poslovanje kompanije do onih koji sugeriraju buduće poslovanje kompanije, onda trebamo dobro razmisliti o efektima koje takve promjene donose. Naime, ukoliko svrstamo neku dionicu u kategoriju po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak, nerealizirana dobit, ali i gubitak, će utjecati

na poslovni rezultat poduzetnika. Koliko god poduzetniku neće biti drag gubitak izazvan smanjenjem fer vrijednosti, još će mu manje biti drago što taj gubitak ne može iskoristiti za smanjenje porezne osnovice jer su nerealizirani gubici od financijskih instrumenata porezno nepriznati.

No, ukoliko poduzetnik odluči dionicu svrstati u kategoriju raspoloživo za prodaju, sva nerealizirana dobit odnosno gubitak će biti knjiženi kroz revalorizacijske rezerve. Također, neće biti ni poreznog efekta u tekućem razdoblju, jer se porezni učinci evidentiraju kroz odgo-

đeni porez. Naime, oporezivanju podliježu samo nerealizirani dobiti i gubici koji se iskazuju u računu dobiti i gubitka (čl. 13. st. 3. Pravilnika o porezu na dobit³).

Kada poduzetnik financijsku imovinu obavezno klasificira kao financijsku imovinu raspoloživu za prodaju? Kada posjeduje ulaganje u vlasnički vrijednosni papir koji ne kotira na aktivnom tržištu i za kojeg nije moguće pouzdano utvrditi fer vrijednost.

Kada poduzetnik ne smije kategorizirati financijsku imovinu kao financijsku imovinu raspoloživu za prodaju? Poduzetnik ne smije svrstati financijsku imovinu u kategoriju raspoloživo za prodaju kada ima namjeru često trgovati s istom. Tada je mora svrstati u kategoriju financijske imovine za trgovanje, podkategoriju financijske imovine po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak.

³ Pravilnik o porezu na dobit (Nar. nov., br. 95/05 – 123/10)